

Handläggare
Ronny Enmark
Telefon: 08- 508 28 826

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2016-06-14 p. 16

Tillsynsrapport - Kemikalieindustrin 2015

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna rapporten ”Tillsynsrapport för kemibranschen 2015”.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Samtliga verksamheter har besökts under året i enlighet med tillsynsplanen. Överlag har enbart smärre brister konstaterats vid tillsynsbesöken vilka har åtgärdats eller är under åtgärdande. Inga förelägganden har behövt tillgripas. Miljöförvaltningen har medverkat vid Sevesoinspektion av Ask Chemicals Scandinavia Aktiebolag.

Samtliga miljörapporter har kommit in inom föreskriven tid. Rapporterna har generellt varit av god kvalitet.

Ett flertal anmälningar om förändringar av produktion har handlagts.

Egenkontrollen är generellt bra, framför allt på de verksamheter som besöks årligen. Flera verksamheter har integrerat egenkontrollen i det interna styrsystemet. Den skriftliga dokumentationen av egenkontrollen kan i vissa fall ligga något efter.

Egenkontrollprogrammen utvecklas och justeras kontinuerligt internt och efter tillsynsbesök.

Läkemedelstillverkarna lyder också under det regelverk som Läkemedelsverket och FDA, (Food and Drug Administration, den amerikanska livsmedels- och läkemedelsmyndigheten), satt upp för att trygga patientsäkerheten. Dessa regler innebär att företagen måste ha en lång rad rutiner och instruktioner för att säkerställa reglernas efterlevnad. Det arbetsätt som miljöbalkens krav på egenkontroll ställer efterfrågas även från annat håll.

Flera verksamheter har utvecklat sin kemikalieförteckning i enlighet med de riktlinjer som tagits fram inom storstadssamarbetet med Göteborg och Malmö.

Inga kemikalieolyckor har inträffat under året.

De ökade energikostnaderna medför att energibesparingsarbete prioriteras i många verksamheter. Genom ny teknik som exempelvis värmepumpar och modernisering av produktionsutrustningar har energibesparingar uppnåtts.

Arbetet med att fasa ut miljöfarliga kemikalier går i många fall långsamt på grund av den tillverkade produktens komplexitet och användningsområde. I flera fall sker utvecklingsarbetet i företagets anläggningar utomlands och måste samordnas för många marknader.

Den verksamhet som genererat mest arbete under året är Octapharma där tillståndsarbete och utredning om utsläpp av oktylfenol varit omfattande.

Viss konflikt föreligger mellan företags möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och ett utökat bostadsbyggande.

Slut.

Bilagor

1. Tillsynsrapport 2015 - Kemibranschen

Tillsynsrapport för kemibranschen 2015

stockholm.se

Tillsynsrapport för kemibranschen 2015
maj 2016

Dnr: 2016-8055

Utgivare: Miljöförvaltningen

Kontaktpersoner: Ronny Enmark, Ulrika Iversen

Omslagsfoto: Medicinburk

Innehåll

1 Beskrivning av branschen	
Allmänt	4
Kemikaliebranschens företag	4
A-verksamheter	4
B-verksamheter	4
C-verksamheter	4
U-verksamheter	4
Övrig klassning	5
SEVESO	5
IED	5
2 Tillsynsarbetet	
Omfattning	5
Vad prioriteras i tillsynen	6
Villkorsefterlevnad	6
Kemikalier	6
Egenkontroll	7
Motivera och stötta	7
Energi	7
3 Tillsynsresultat	
Sammanställning	7
Indikatorer	8
Statusredovisning	8
4 Planerat arbetet	
Tillsynsplanering 2015	12

1 Beskrivning av branschen

Allmänt

Läkemedels-, färg- och kemikaliebranschen är en blandning av olika typer av verksamheter som bland annat hanterar stora volymer kemikalier. I branschen ingår för närvarande tillverkning av färg, läkemedel, reagenser, rengöringsmedel, hårvårdsprodukter och kemikalier för gjuterier och betongindustri. Det ingår även företag som tillverkar och omformar plaster samt ett som rengör containrar som innehållit kemikalier. Under året har två stycken anmälningspliktiga plastomformare upphört.

Ett flertal av de tillståndspliktiga verksamheterna är stora och unika ur nationellt perspektiv. Förutom en stor kemikaliehantering är en del verksamheter transportintensiva och/eller stora energiförbrukare.

Kemikaliebranschens företag

A-verksamheter

Ask Chemicals tillverkar gjuterikemikalier

B-verksamheter

SIKA tillverkar betongtillsatser

GW Bulk- & tank tvättar transportcisterner

Recipharm Stockholm tillverkar läkemedel

Swedish Orphan Biovitrum tillverkar läkemedel

Octapharma tillverkar läkemedel

Engwall o Claesson tillverkar färg

C-verksamheter

Boule Medical tillverkar reagenser

Prols tillverkar rengöringsmedel

Paxymer tillverkar plast

Team Olmed tillverkar proteser

Hårologi tillverkar hårvårdsprodukter

U-verksamheter

Ett antal mindre företag främst tillverkare av rengöringsprodukter.

Övrig klassning

Seveso-anläggningar

Ask Chemicals är klassad som Seveso-anläggning enligt den lägre kravnivån. För att förebygga allvarliga olyckor inom kemiindustrin och begränsa följderna för människor och miljö har EU antagit det så kallade Sevesodirektivet, namngivet efter en uppmärksammas olycka i Italien med dioxinutsläpp. Direktivet har införts i svensk lagstiftning genom lag (2003:778) förordning om skydd mot olyckor och förordning (2003:779) om skydd mot olyckor.

IED-anläggningar

Ask Chemicals, Octapharma och Swedish Orphan Biovitrum är klassade som IED-anläggningar och omfattas därför av industriutsläppsförordningen (2013:250) som är en följd av genomförandet av industriutsläppsdirektivet, IED, i svensk rätt.

Industriutsläppsbestämmelserna innebär skärpningar i kraven att tillämpa bästa tillgängliga teknik (BAT) och redovisa föroreningar jämfört med det gamla direktivet, IPPC. Bestämmelserna preciserar också kraven på tillsynsmyndigheternas arbete och rapportering.

2 Tillsynsarbetet

Omfattning

Då verksamheterna ofta är unika görs en individuell bedömning var tyngdpunkten på tillsynsarbetet ligger på det enskilda företaget.

Samtliga tillståndspliktiga verksamheter samt de större anmälningspliktiga verksamheterna får minst ett tillsynsbesök per år med undantag av Boule Medical som besöks vart annat år. Förvaltningen deltar även alltid vid periodiska besiktningar och Sevesobesiktningar. Periodiska besiktningar och förstagångsbesiktningar finns som villkor i vissa tillstånd. De utförs av oberoende besiktningsmän.

De mindre anmälningspliktiga verksamheterna besöks vart tredje år. De tillståndspliktiga och anmälningspliktiga företagen betalar en fast årlig tillsynsavgift. U-verksamheter besöks ungefär var femte år i kampanjform och det arbetet timdebiteras. Årligen utdebiteras drygt 380.000 kronor.

Tillsynsbesöken är idag, förutom villkorskontroll, koncentrerade på tillsyn av hantering och förvaring av kemikalier, företagets egenkontroll samt uppföljning av tidigare kända brister som framkommit

vid inspektioner eller vid genomgång av verksamheters egenkontroll. Andra områden som alltid beaktas är transporter, energiförbrukning samt utbyte av kemikalier. Fokus på tillsynsarbetet under 2015 har legat på kemikaliehantering/förvaring/förteckning, egenkontroll, samt utfasning av miljöfarliga kemikalier/komponenter. Under året har arbete med att implementera den utvecklade kemikalieförteckningen, som framtagits i ett projekt inom storstadssamarbetet med Göteborg och Malmö, prioriterats.

Samtliga tillståndspliktiga verksamheter skall årligen komma in med en miljörapport. Vid genomgång kontrolleras, förutom att de kommit in i tid, villkorsuppfyllnad, vilka förändringar som skett och resultat av miljöarbetet. Granskningen kommuniceras och följs upp.

Med varierande intervall utförs en periodisk besiktning, av externa konsulter, av de större verksamheterna. Förvaltningen deltar alltid vid dessa besök.

Sevesoinspektion sker årligen och utförs av länsstyrelsen. Förvaltningen och räddningstjänsten deltar alltid vid inspektionerna.

Förvaltningen deltar i samråd och remissarbete i tillståndsprocessen samt ansvarar för remissarbete, miljöbedömning och beslut i anmälningsärenden.

När verksamheter läggs ner eller flyttas läggs tid på kontroll av eventuella markföroreningar på grund av kemikaliehanteringen. Vid klagomål sker utredningar. Därutöver sker kontakter med andra tillsynsmyndigheter, allmänhet och konsulter.

Vad prioriteras i tillsynen

Villkorsefterlevnad

Det primära i tillsynen är kontroll av att villkor och meddelade förelägganden efterlevs. Detta görs via inspektioner och genomgång av rapporter och analyser.

Kemikalier

1. Lastning/lossning, produktion, förvaring.
Kontroll av utformning av lokaler, skyddsutrustning samt rutiner för olyckor
2. Kemikalieförteckning
En aktuell kemikalieförteckning påvisar riskerna för de olika kemikalierna samt omfattning och förändringar i kemikaliekonsumtionen
3. Substitution
Substitution av miljöfarliga kemikalier minskar omsättning av dessa i samhället och bidrar i många fall till att en miljövänligare produkt produceras.

Egenkontroll

En väl fungerande och dokumenterad egenkontroll är grunden för miljöarbetet och minimerar riskerna för miljöpåverkan.

Motivera och stötta

Flera av företagen har höga mål med sitt miljöarbete och koncerninterna mål som överstiger den nivå som kan krävas av ett genomsnittligt företag i branschen. För dessa fungerar förvaltningen som bollplank och kunskapsbank för goda exempel.

För de mindre verksamheterna efterfrågas främst juridisk kunskapsförmedling och exempel på praktiska lösningar från liknande verksamheter.

Energi

Tillse att företagen arbetar aktivt med energibesparing samt växlar över från energiinventeringsarbetet till konkret energibesparingsarbete.

3 Tillsynsresultat

Sammanställning

Samtliga verksamheter har besökts under året i enlighet med tillsynsplanen. Överlag har enbart smärre brister konstaterats vid tillsynsbesöken vilka har åtgärdats eller är under åtgärdande. Inga förelägganden har behövt tillgripas. Inga kemikalieolyckor eller incidenter har inrapporterats. Miljöförvaltningen har medverkat vid Sevesoinspektion av Ask Chemicals Scandinavia Aktiebolag.

Samtliga miljörapporter har kommit in inom föreskriven tid. Rapporterna har generellt varit av god kvalitet.

Ett flertal anmälningar om förändringar av produktion har handlagts.

Egenkontrollen är generellt bra framför allt på de verksamheter som besöks årligen. Flera verksamheter har integrerat egenkontrollen i det interna styrsystemet. Den skriftliga dokumentationen av egenkontrollen kan i vissa fall ligga något efter. Egenkontrollprogrammen utvecklas och justeras kontinuerligt internt och efter tillsynsbesök.

Läkemedelstillverkarna lyder också under det regelverk som Läke- medelsverket och FDA (Food and Drug Administration, den amerikanska livsmedels- och läkemedelsmyndigheten) satt upp för att trygga patientsäkerheten. Dessa regler innebär att företagen måste ha en lång rad rutiner och instruktioner för att säkerställa reglernas efterlevnad. Det arbetssätt som miljöbalkens krav på egenkontroll ställer efterfrågas alltså också från annat håll.

Inga kemikalieolyckor har inträffat under året. Ett flertal verksamheter har utvecklat sin kemikalieförteckning i enlighet med de riktlinjer som tagits fram inom storstadssamarbetet med Göteborg och Malmö.

De ökade energikostnaderna medför att energibesparingsarbete prioriteras i många verksamheter. Genom ny teknik, som exempelvis värmepumpar, och modernisering av produktionsutrustningar har energibesparingar uppnåtts.

Arbetet med att fasa ut miljöfarliga kemikalier går i många fall långsamt på grund av varans komplexitet och användningsområde. I flera fall sker utvecklingsarbetet i företagets anläggningar utomlands och måste samordnas för många marknader.

Den verksamhet som genererat mest arbete under året är Octapharma där tillståndsarbete och utredning av utsläpp av oktylfenol varit omfattande.

Konflikten mellan vissa verksamheters möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och utökad bostadsbyggande föreligger.

Indikator för miljöarbetet i branschen

Indikator	Årsmål	Resultat
Andelen besökta företag som inlett ett arbete med att effektivisera sin energianvändning.	100 %	100 %
Andelen besökta företag som inlett ett arbete med att effektivisera sina	100 %	100 %

Samtliga verksamheter bedöms arbeta med att försöka minska sin energiförbrukning och kostnaderna och miljöbelastningen av sina transporter.

Statusredovisning av inspekterade tillståndspliktiga företag

Ask Chemicals Scandinavia Aktiebolag bedriver sin verksamhet på Varuvägen 11 i Älvsjö industriområde. Verksamheten består av egen tillverkning av och försäljning av kemikalier till gjuteribranschen och till färgindustrin. Tillverkning av hartser sker främst genom en kemisk reaktion medan härdare, släppmedel med mera kallblandas.

Verksamheten är klassad som en Seveso-anläggning av den lägre graden samt som IED-anläggning.

Under året har en Sevesoinspektion utförts av länsstyrelsen och Arbetsmiljöverket. Vid tillsynen deltog förutom Miljöförvaltningen även StorStockholms brandförsvaret. Verksamheten saknade ett handlingsprogram enligt Räddningsverkets föreskrift (SRVFS 2005:2), dock kunde bolaget redogöra för dokumentation och rutiner som ska ingå i handlingsprogrammet. Bolagets rutiner har förbättrats och riskanalyser utförts. Riskanalysen skall fördjupas med avseende hur den andra Sevesoverksamheten i området (AGA gas) kan påverkas och hur verksamheten påverkas av AGA gas.

Verksamhetens behov av skyddsavstånd kan komma att påverka stadens planer på en kraftig utbyggnad av bostäder i Älvsjöområdet.

Arbetet med utfasningen av de små mängderna fenol och formaldehyd som finns i en del produkter sker i koncernens anläggningar i USA och Tyskland går trögt. Indikationer på nära förestående utbyten saknas. Kemikalieförteckningen är uppdaterad efter storstadsmodellen.

Mängden farligt avfall har reducerats. Utsläpp av fenol och formaldehyd i spolvattnet har halverats.

SIKA bedriver sin verksamhet på Domnarvsgatan 15 i Lunda industriområde, Spånga. Verksamheten importerar och säljer kemiska produkter samt producerar kemisktekniska produkter, huvudsakligen betongtillsatsmedel för byggändamål.

Verksamhetens arbete med substitution av miljöfarliga kemikalier fortsätter systematiskt. Utfasning av konserveringsmedel innehållande formaldehyd är nära förestående. Kemikalieförteckningen är uppgraderad.

Arbetet med att försöka sluta produktionsprocessen genom återanvändning av reningsvatten har fortsatt. Sannolikheten att detta kan genomföras under 2016 är goda.

Energibesparingsarbetet fortgår och har införts i verksamhetens styrsystem.

GW Bulk- & tankrengöring bedriver sedan över ett år sin verksamhet på terminalområdet i Älvsjö/Årsta. Verksamheten består av invändig tvätt av containrar och ett fåtal tankbilar och som innehåller olika typer av flytande kemiska produkter. Antalet tvättar har ökat markant från föregående år. Det nya uppgraderade reningsverket fungerar utmärkt. Samtliga analyser av dygnsprover avseende TOC visar mycket låga värden. Några olyckor eller incidenter har inte inträffat under året. Den utvecklade kemikalieförteckningen har anammats.

Arbete har lagts ned för att trimma in de energiförbrukande komponenterna i anläggningen för minska den totala energiförbrukningen.

Under året har en förstagångsbesiktning av verksamheten genomförts av INEVCO Miljö Sweden AB. Besiktningssmanen delar förvaltningens uppfattning att företagets egenkontroll är väl dokumenterad samt fungerar väl.

Recipharm Stockholms anläggning ligger i Årsta där man kontraktstillverkar läkemedel på uppdrag av kund. Tillverkningsstegen är blandning av aktiva substanser, granulering med lösningsmedel eller vatten, torkning, malning, tablettslagning och i vissa fall dragering av tablettarna.

Verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i ett tillstånd från år 1991. Tillståndets mest verksamhets-specifika villkor reglerar den mängd lösningsmedel som är tillåtet att släppa ut till luft.

Väster om Recipharm har det byggts nya bostäder där inflyttning nu har skett. Recipharm har genomfört flera åtgärder för att få ner bullret från fläktar och dylikt. Byggföretaget har låtit uppföra en bullerskärm på företagets tak längs hela västra sidan för att få ner bullret ytterligare.

Recipharm har under 2015 startat ett energieffektiviseringsprojekt. I projektet har det ingått att göra natt- och helginventeringar för att identifiera utrustning som går i onödan. En förslagslåda har satts upp där anställda kan tipsa om energieffektiviseringsåtgärder. En successiv övergång till ledbelysning pågår.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Swedish Orphan Biovitrum (SOBI) producerar proteinläkemedel på kontraktbasis. Anläggningen finns på Kungsholmen. Tillstånd för verksamheten meddelades år 1995. Villkoren i tillståndet tar sikte på hantering av avloppsvatten och kemikalier.

SOBI har under år 2015 fortsatt sitt arbete med energi- och vattenbesparande åtgärder. Till exempel har kylare knytits ihop i ett värmeåtervinningssystem och man har identifierat ventiler som stått öppna i onödan och därför har kunnat stängas. Gamla lysrör byts successivt ut mot ledbelysning. Arbetet med att indentifiera stora vattenförbrukare i verksamheten har fortsatt. Larmgränser för vattenförbrukningen har installerats.

Det har framkommit att det från företaget förekommer ett utsläpp av oktylfenol. Det mesta samlas upp och går som farligt avfall men en mindre del går till avloppet. Företaget har gjort beräkningar på hur stor mängd det rör sig om. Diskussioner pågår vad det finns för

möjligheter att rena bort ämnet från avloppsvattnet.

Oktylfenolen ingår i Triton X-100, en kemikalie som används till virusinaktivering. Det är ett utfasningsämne enligt Kemikalieinspektionens Priodatabas med hänvisning till att det är hormonstörande och giftigt för vattenlevande organismer med långtidseffekter. Enligt Revaq¹ måste företag som släpper ut utfasningsämnen till avloppet ta fram en plan för substitution eller en plan för hur de ska upphöra med utsläpp till vatten. Företaget har under hösten undersökt möjligheterna att rena bort ämnet.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Octapharma bedriver sin verksamhet på nordvästra Kungsholmen. Företaget framställer proteiner ur blodplasma samt bereder de framtagna substanserna till injektions- eller infusionslösningar. Verksamheten bedrivs med stöd av ett tillstånd meddelat år 2008.

Bolaget lämnade in ansökan om tillstånd till utökad verksamhet i början av året och nämnden yttrade sig över denna i september 2015. Förvaltningen konstaterade i yttrandet att bolaget bedriver ett aktivt arbete med att minska sin miljöpåverkan och tillstyrkte bolagets ansökan om utökad produktion. De frågetecken som fanns, och delvis kvarstår, handlar om bolagets förmåga att innehålla föreskrivet pH-intervall för utsläppt avloppsvatten samt utsläppet av oktylfenol (se nedan).

Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation meddelade nytt tillstånd i början av år 2016, ett beslut som dock överklagats av bolaget då man anser att villkoret för pH-intervall för utsläppt avloppsvatten är felaktigt formulerat.

Även från *Octapharma* förekommer utsläpp av oktylfenol, härrörande från användningen av Triton X-100, till avloppet. Omfattande provtagning på utgående vatten har utförts de senaste åren för att ta reda på hur stora mängder det rör sig om. Mot bakgrund av svårigheten att få analysresultaten att korrelera med teoretiska beräkningar av utsläppen har en ny analysmetod tagits fram under året. Arbetet fortsätter och såväl förvaltningen som SVAB deltar. En viktig fråga i sammanhanget är att värdera bolagets utsläpp gentemot andra källor, en uppgift som inte är alldeles enkel då oktylfenol tycks tillföras diffust med såväl spill- som dagvatten.

Under hela utredningsarbetet har bolaget arbetat med att identifiera de processteg där oktylfenol förekommer, hanteringen i olika delar, möjliga utsläppspunkter etc. etc. En rad åtgärder/förändringar har också vidtagits för att minimera risken för att oktylfenol ska förekomma i avloppsvattnet.

¹ Revaq är ett certifieringssystem som arbetar för att minska flödet av farliga ämnen till reningsverk, att skapa en hållbar återföring av växtnäring samt att hantera riskerna på vägen dit.

Nya bostäder har byggts mycket nära bolagets område och 2 klagomål på buller, fr.a. beroende på att utrustning (fläktar o.dyl.) havererat har förekommit. Bolaget har dock omgående åtgärdat problemen när de påtalats.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Engwall o Claesson tillverkar färg i sin anläggning i Bandhagen. 79 % av produktionen utgörs av vattenbaserade färger. Verksamheten fick tillstånd år 1992 och de viktigaste villkoren avsåg arbete med att minska lacknaftautsläpp till luft samt villkor för utsläpp till vatten.

Företaget återanvänder om möjligt färger med fel nyans, s.k. felbrutna färger. Antingen genom att försöka hitta en annan kund som accepterar nyansen eller genom att låta färgen gå in i produktionen igen.

Verksamhetens miljörapport var utan anmärkning.

Prols tillverkar framför allt rengöringsprodukter på Harpsundsvägen 160 i Högdalens industriområde. Verksamheten har under året gjort några mindre förändringar i produktsammansättningarna. Produkterna innehåller inga ämnen som finns registrerade på prioriterings- eller utfasningslistorna. Inventering av energibesparingspotential har påbörjats.

4 Planerat arbete

Tillsynsplanering 2016

Förvaltningens bedömer att planeringen och prioriteringarna som gjordes för 2015 fortfarande är korrekta och fortsätter arbetet enligt dessa.

Konflikten mellan vissa verksamheters möjligheter att fortsätta sin verksamhet/expandera och utökat bostadsbyggande medför att mer tid kommer att få läggas ned på information till berörda parter.

Indikator för miljöarbetet i branschen kommer att kompletteras med

Andelen företag som uppfyller samtliga gällande tillståndsvillkor	100 %
---	-------